

Katyń 1940

<https://katyn.ipn.gov.pl/kat/ludzie/ofiary/12144,Ich-juz-nie-ma.html>
2021-02-25, 00:14

OFIARY

Ich już nie ma

Wiosną 1940 r., na mocy decyzji najwyższych władz Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich zawartej w tajnej uchwale Biura Politycznego KC WKP(b) z 5 marca 1940 r., zamordowano co najmniej 21 768 obywateli Polski, w tym ponad 10 tys. oficerów wojska i policji oraz innych formacji mundurowych. Wśród ofiar były także dzieci i ludność cywilna.

Choć w potocznej opinii używa się określenia „oficerowie” pamiętać należy, iż nie byli oni jedyną – co więcej wcale niezbyt liczną – grupą przedstawicieli polskiej elity II RP zamordowanej w ramach Zbrodni Katyńskiej w Charkowie, Kalininie (Twerze), Kijowie, Mińsku i Katyniu. W większości bowiem byli to rezerwiści powołani do służby w sierpniu 1939 r. reprezentujący takie zawody jak: urzędnicy państwowi, nauczyciele, lekarze, prawnicy, inżynierowie, przedsiębiorcy. Ponadto funkcjonariusze mundurowi formacji: Policji Państwowej, Straży Leśnej, Korpusu Ochrony Pogranicza i Służby Więziennej. Dla przykładu, w obozie starobielskim na 3895 jeńców tylko 1303 było zawodowymi oficerami w służbie czynnej.

Warto również wspomnieć o mało znanym temacie obecności dzieci i młodzieży w obozach specjalnych. Niekiedy bowiem zdarzały się wypadki aresztowań, w których jednocześnie zatrzymywano ojca i syna. Dotyczyło to między innymi funkcjonariuszy Policji Państwowej z okolic Białegostoku. Jako że Moskwa nie zostawiła instrukcji, co czynić w takich wypadkach, byli oni zdani na funkcyjnych obozów. W Starobielsku miał przebywać na przykład Andrzej Jagodziński (rocznik 1933), sześciolatek wówczas syn kpt. Czesława Jagodzińskiego. Wywieziono go z obozu w maju 1940 roku – jego los pozostaje nieznanym. Dr Maryla Fałdawska wymienia także grupę, wśród której byli piętnasto-, szesnasto- i siedemnastolatki.

„Możemy w pewnych wypadkach ustalić powody, dla których wydzielono małoletnich jeńców z transportów. Ze wspomnień wiemy, że między innymi major Wasilij Zarubin, oficer operacyjny NKWD, nie zezwalał na dołączanie synów do transportów, którymi wywożono ojców” – A. Putkiewicz, Życie „po Katyniu” – los rodzin doświadczonych sowiecką zbrodnią, <http://nowa.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/23655?t=-Zycie-po-Katyniu-los-rodzin-doswiadczonych-sowiecka-zbrodnia#>

Natomiast najmłodszym zidentyfikowanym więźniem zamordowanym w Katyniu był osiemnastoletni Stanisław Ozimek. Dotychczas ustalono grupę 65 uwięzionych wraz z ojcami w wieku 8-17 lat, z których większość została zwolniona.

W Bykowni z kolei ekshumowano między innymi 53 kobiety, które przed wojną były zaangażowane w działalność niepodległościową. Nadal trwa proces ustalania ich

tożsamości. Są to policjantki, funkcjonariuszki służby więziennej, współpracownice polskich służb śledczych i wywiadu wojskowego, konspiratorki ZWZ oraz działaczki społeczne i polityczne oskarżone o terroryzm przeciwko władzy sowieckiej. Zostały one aresztowane przez NKWD w okresie od września 1939 do kwietnia 1940 r. Najmłodszą była aresztowana w wieku 17 lat Aniela Krotochwilówna, a najstarsze – Helena Lewczanowska i Nadieżda Stiepanowa (rocznik 1881). Reprezentowały praktycznie każdy stan cywilny, niektóre z nich miały dzieci. W większości przechodziły śledztwo w lokalnych więzieniach m.in. Łucku, Równym, Lwowie, Tarnopolu, Stanisławowie i tam zostały uznane za „zatwardziały wrogów władzy sowieckiej”. Następnie przewożono je do więzień w Kijowie, w Charkowie i Chersoniu. Nie udało się niestety na podstawie odnalezionych artefaktów ustalić ich nazwisk, choć wiele z nich jednoznacznie wskazuje, że należały one do kobiet.

Należy wspomnieć o jeszcze jednej grupie, która odgrywała bardzo istotną rolę: kapelanów wojskowych. Dotychczas udało się ustalić nazwiska 34 z nich, spośród których większość stanowili księża rzymskokatolicki. Oprócz tego w obozach wraz z żołnierzami znaleźli się duchowni ewangelicki, prawosławni, rabini i kapłani muzułmańscy. 32 spośród nich było kapelanami zawodowymi, przeżyło dwóch księży katolickich.

Bibliografia:

Łagojda Krzysztof, *Pamięć o ojcu: refleksje z rozmów z rodzinami katyńskimi: rekonesans badawczy*, „Wrocławski Rocznik Historii Mówionej” nr 4/2014.

Łeszczyński Grzegorz, *Ksiądz Józef Skorel*, Warszawa 2020.

Putkiewicz Anna, *Życie „po Katyniu” – los rodzin doświadczonych sowiecką zbrodnią*
<http://nowa.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/23655?t=-Zycie-po-Katyniu-los-rodzin-doswiadczonych-sowiecka-zbrodnia#>.

W cieniu Katynia. Garść refleksji o małoletnich i kobietach ofiarach zbrodni katyńskiej,
<http://znadniemna.pl/45043/w-cieniu-katynia-garsc-refleksji-o-maloletnich-i-kobietach-ofiarach-zbrodni-katynskiej/>